

VLADIMIR FÉDOROVSKI

ÎN SLUJBA
KREMLINULUI

SPIONI CARE AU SCHIMBAT
CURSUL ISTORIEI

Traducere din limba franceză de Geanina Tivdă
Prefață de Florian Banu

CORINT
ISTORIE

Un recrutor de excepție

În Marea Britanie s-a format un grup legendar – fără îndoială reprezentanții sovietici cei mai eficienți din Occident: „Grupul celor cinci de la Cambridge”. Arnold Deutsch, principalul lor recrutor, un evreu austriac, s-a evidențiat drept unul dintre cei mai renumiți „mari agenți ilegali” în slujba Kremlinului.

Parcursul său universitar a fost strălucitor. La 24 de ani primește deja titlul de doctor al universității din Viena. Sedus de imaginea revoluționară a statului sovietic, a intrat în rândurile partidului comunist. Pentru a-și disimula loialitatea politică se afișa cu mare plăcere drept un religios fervent, cu atât mai mult cu cât interesul său autentic pentru spiritualitate nu-l împiedicase niciodată să adere cu entuziasm la principiile marxiste.

După terminarea studiilor, a fost înrolat drept „agent ilegal” al Cominternului. Astfel a ajuns în România, Grecia, Palestina și Siria. Numeroasele lui diplome universitare aveau să-i servească drept acoperire pentru activitatea sa principală: spionajul.

La începutul anului 1934, la ordinul Kremlinului, s-a instalat la Londra. A devenit în scurt timp un apropiat al celor mai prestigioase cadre universitare. Ca să-și întărească acoperirea, a făcut în paralel studii de psihologie, în timp ce soția lui

termina la Moscova cursuri de operator radio. De altfel, ea l-a urmat la scurtă vreme în capitala britanică, unde cei doi au asigurat imediat înrolarea a 20 de agenți și au contactat alți nouă.

O strategie simplă și directă de recrutare a fost cheia succesului lui Deutsch. Își concentra toată atenția asupra tinerilor progresiști din universitățile mari, mai ales Oxford și Cambridge. Într-adevăr, acesta era un mediu ideal pentru a se apropia de viitorii agenți. Cinci tineri absolvenți de la Cambridge – Anthony Blunt, Guy Burgess, John Cairncross, Donald MacLean și Kim Philby – au format astfel grupul cel mai cunoscut al recruților Kremlinului, care au reușit în foarte scurt timp să se infiltreze în cele mai înalte sfere ale administrației britanice, să pătrundă în Ministerul de Externe sau în serviciile de informații.

În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, Moscova îi numea „*the Five*”, dar mai târziu, după apariția western-ului *The Magnificent Seven* (*Cei Șapte Magnifici*), agenții sovietici de la Cambridge au fost numiți din nou „*the magnificent five*”.

Acest succes fără precedent se explică prin faptul că profilul recrutorului răspundea perfect așteptărilor celor „cinci”. Deutsch era un profesionist al spionajului și niciun detaliu nu scăpa privirii lui pătrunzătoare. I se întâmpla deseori, spre exemplu, să se prefacă a pleca dintr-un loc ca să se asigure că mașina lui nu era urmărită și să se întoarcă apoi cu mijloacele de transport în comun, schimbând de mai multe ori traseul. Asemenea unui James Bond, ascundea microfilmele documentelor secrete în perii de păr, în truse de călătorie sau în ustensile de casă. Majoritatea rapoartelor destinate Kremlinului erau scrise cu cerneală simpatică.

Pe lângă aceste chestiuni tehnice, aspectul psihologic avea pentru Deutsch o importanță capitală. Știa foarte bine că pentru „cei cinci de la Cambridge”, dimensiunea sexuală a vieții lor era la fel de importantă ca orice analiză politică. Veritabili rebeli exaltați, acești tineri britanici afixau ostentativ un comportament care era împotriva moravurilor stricte primite moștenire de la tradiția victoriană. Burgess și Blunt erau homosexuali; MacLean, bisexual; Cairncross și Philby, heterosexuali să spunem pasionați.

Jumătate de secol mai târziu, Philby va povesti, cu un lirism cu totul neobișnuit pentru un agent secret, prima sa întâlnire cu recrutorul lui: „Era un om minunat. Absolut minunat. Primul lucru pe care îl remarcă oricine la el erau ochii. Vă privea de parcă nu exista nimic mai important pe lume decât să fie acolo cu voi și să vă vorbească...”

Philby and Co.

Harold Adrian Russel Philby s-a născut la 1 ianuarie 1912 în Punjab. Tatăl lui era inspector al coloniilor Imperiului britanic înainte de a se converti la Islam și de a deveni protejatul elitei arabe. Poreclit „Kim”, după eroul romanului cu același nume de Rudyard Kipling, tânărul Philby va merge și el, de-a lungul vieții sale, în afara cărărilor bătătorite.

Totul a început în timpul studiilor: Philby, licențiat în istorie la Trinity College, îl simpatiza pe Maurice Dobb, profesorul de economie, marxist convins, unul dintre fondatorii partidului comunist. Urmând fără să ezite exemplul mentorului său, Kim a intrat în partid. Adevărul este că acest colegiu de la Cambridge era împânzit cu simpatizanți comuniști și celula de la Trinity era cea mai importantă din universitate. Philby și alți doi studenți, Guy Burgess și Anthony Blunt, au ajuns de nedespărțit frecventând o asociație studentească – Societatea apostolilor – din care făceau parte profesorii și studenții cei mai străluciți.

În iunie 1933, la terminarea studiilor, Philby avea un singur gând: să devină „agent ilegal” al Cominternului. Astfel a petrecut anul 1934 la Viena, fiind curier pentru PC austriac clandestin. Dragul lui profesor l-a introdus pe lângă un mare regizor

al liturghiilor comuniste din Europa, Willy Münzenberg, deputat al Reichstag-ului.

În Austria convingerile tânărului englez s-au modelat definitiv. Destinul i s-a schimbat după întâlnirea cu o tânără studentă divorțată, Litzzi Friedmann, cu care s-a căsătorit. A fost o adevărată pasiune, un fel de legătură deopotrivă carnală și spirituală.

Tot la Viena, Philby a făcut cunoștință cu Deutsch, viitorul său recrutor, care nu a invocat de la început o misiune de spionaj în favoarea Kremlinului, ci a menționat doar în termeni vagi o implicare în lupta clandestină a Internaționalei comuniste împotriva fascismului: „Avem nevoie de oameni capabili să se infiltreze în instituțiile burgheze. Faceți-o pentru noi”.

Apoi i-a sugerat lui Philby să rupă oficial orice legătură cu partidul comunist britanic și să pătrundă în mediile pro-fasciste.

Ceilalți mari informatori absolvenți ai aceleiași universități aveau să fie în curând recrutați de Moscova.

Philby a făcut Kremlinului primul serviciu însemnat propunând un recrutar de valoare. Era vorba despre fiul unui fost ministru, înalt demnitar al Imperiului britanic, Donald MacLean. Strălucitor și afabil, avea ușile deschise pretutindeni și era întruchiparea agentului secret ideal.

După ce și-a obținut diploma de limbi moderne la colegiul Trinity Hall în 1934, visând la o carieră universitară, MacLean nu manifesta deloc dorința de a avea o funcție publică. Dar așa stăteau lucrurile înainte de a se întâlni cu Deutsch în luna august. S-a răzgândit brusc și și-a anunțat mama că intenționa să se pregătească pentru a intra la Foreign Office. Acceptase să lucreze pentru Moscova.

Cel de-al treilea recrut, Guy Burgess, își făcea studiile la Trinity College unde pregătea liniștit o teză de doctorat în istorie. Și el se înflăcărase la gândul de a duce un război subteran împotriva fascismului în slujba Internaționalei comuniste. În timpul unei nopți amoroase, încalcând instrucțiunile Moscovei, MacLean i-ar fi mărturisit că fusese însărcinat cu o misiune secretă. Burgess, impresionat, a dorit neapărat să ia parte la aventură. Astfel MacLean i-a aranjat imediat prima întrevvedere cu recrutorul.

Burgess era una dintre figurile emblematice de la Cambridge. Acest povestitor remarcabil se simțea în largul lui atât în discuții intelectuale cât și la chefuri împreună cu nenumărații lui amănți, afișându-și cu mândrie convingerile comuniste și homosexualitatea. S-ar fi putut crede că excentricitatea lui Burgess i-ar fi interzis o carieră de spion. Dar nu a fost așa. Moscova a considerat că această atitudine neconvențională constituia o acoperire excepțională.

Burgess a fost invitat să ia parte la „lupta clandestină împotriva fascismului”, cu alte cuvinte, să devină un agent secret sovietic. La începutul anului 1936, pe atunci realizator de emisiuni BBC, i-a pus pe sovietici în contact cu amantul lui, Anthony Blunt, un alt absolvent strălucit de la Cambridge, istoric de artă.

„Al cincilea om” era scoțianul John Cairncross. Student eminent, fusese admis la Trinity College în 1934, după ce studiasse doi ani la universitatea din Glasgow și obținuse la Sorbona licența în litere. De data aceasta, Kremlinul mizase pe marxismul lui înflăcărat, precum și pe nemulțumirea sa față de clasa conducătoare britanică. Acest tânăr de origine modestă îi detesta pe reprezentanții înaltei aristocrații care-l tratau cu dispreț.

Gloria și decăderea „celor cinci”

Cei cinci spioni și-au început în curând cariera în administrația britanică. În august 1935, MacLean a trecut cu brio examenele de admitere în Foreign Office. Întrebat despre „simpatiile sale comuniste”, a răspuns cu subtilitate, dând vina pe un mic păcat din tinerețe. Mai târziu, KGB-ul i-a desemnat în documente pe Philby, MacLean și Burgess drept „cei trei mușchetari ai timpurilor moderne inaugurând marșul triumfal pe culoarele înaltei administrații britanice”.

Agenții de la Cambridge înțeleseseră deja că lucrau pentru Kremlin sau încă mai credeau că participau la lupta clandestină a Cominternului împotriva fascismului? Răspunsul la această întrebare a fost dat de însuși recrutorul lor în una dintre depeșele sale: „Știu cu toții fără niciun dubiu că lucrează pentru Uniunea Sovietică. Dar relațiile mele cu ei se bazează pe apartenența noastră la partid”.

În această perioadă, informații extrem de prețioase au fost transmise de MacLean și Cairncross. Primul i-a comunicat lui Stalin, în noiembrie 1937, raportul secret al întrevederii lordului Halifax¹, pe atunci președinte al Consiliului, cu Hitler.

¹ Edward Frederick Lindley Wood, conte (1881–1959), diplomat și om politic conservator britanic; ministru de externe (1938–1940) și adept al politicii de conciliere cu Germania (n. red.).

Documentul l-a impresionat pe Stalin care și-a sporit neîncrederea față de britanici, căci lordul Halifax calificase Germania nazistă drept „bastionul occidental împotriva bolșevismului”.

Cu trecerea timpului, Kim Philby avea să devină cel mai renumit și eficient spion al lui Stalin. Cariera lui a fost presărată însă de piedici și mai lentă decât a celor patru colegi ai săi. Mai întâi a fost nevoit să renunțe la funcția sa publică din cauza simpatiei sale politice prea de stânga. Ca să-și construiască altă reputație, a colaborat în 1937 cu o revistă liberală și a aderat la Asociația anglo-germană prohitleristă. Izbucnirea Războiului Civil Spaniol i-a oferit ocazia de a-și îndeplini prima misiune importantă.

Philby a sosit în Spania în luna februarie 1937, în calitate de corespondent de război al prestigiosului ziar britanic *The Times*. A devenit repede atracția presei când, în prezența lui, trei ziariști au fost uciși de un obuz iar el s-a ales doar cu o rană ușoară.

La câteva săptămâni după plecarea lui în Spania, rezidența ilegală sovietică din Londra a primit ordinul – aprobat de Stalin în persoană – de a-l însărcina pe Philby cu asasinarea generalului Franco¹. Philby, care fusese decorat de caudillo, putea pătrunde cu ușurință în mediile antirepublicane de la vârful.

„Rana mea din Spania, va spune el mai târziu, mi-a ușurat enorm munca, atât ca jurnalist cât și ca agent de informații”.

Totuși, Stalin a renunțat la planul de a-l „lichida” pe Franco. Trebuie să spunem că, din primăvara lui 1937, Moscova își

¹ Francisco Franco (1892–1975) a fost general și om politic spaniol, conducător absolut al Spaniei între 1939 și 1975. A ajuns la putere în urma unui sângeros război civil (1936–1939) împotriva republicanilor (n. red.).

concentra atenția asupra conflictelor interne din tabăra republicană și mai ales pe eliminarea troțkiștilor. Spre sfârșitul acestui an, în Uniunea Sovietică, vânarea „dușmanilor poporului” a devenit mai importantă decât colectarea de informații.

În timpul epurărilor, talentele de excepție ale celor „cinci din Cambridge” au intrat în hibernare. Prins în hățișul paranoic al Marii Terori, Stalin îi suspecta pe cei mai mulți agenți secreți.

Tensiunea internațională își atinsese apogeul. La 30 septembrie 1938 s-a încheiat Acordul de la München¹. Dacă la Londra, Chamberlain² era primit ca un erou, fluturând o hârtie lipsită de valoare semnată de Hitler, la Paris, Edouard Daladier își făcea și el o intrare triumfală³.

Șocați de „lașitatea liderilor occidentali”, „grupul celor cinci de la Cambridge” nu și-ar fi putut imagina vreodată că în mai puțin de un an Stalin va semna un pact cu Hitler. Pentru ei, Acordul de la München era o confirmare a corectitudinii angajamentului lor.

În acea perioadă, Stalin a tras concluzia că serviciul de informații din Marea Britanie era „fondat pe surse îndoielnice, controlate de dușmani ai poporului, și prin urmare, extrem de periculoase”. Așa că a întrerupt orice contact cu „cei cinci”.

¹ Înțelegere care a permis Germaniei Naziste să anexeze Regiunea Sudetă care aparținea Cehoslovaciei (n. red.).

² Arthur Neville Chamberlain (1869–1940) a fost un politician britanic care a îndeplinit funcția de prim-ministru al Regatului Unit din partea Partidului Conservator între 1937 și 1940. Este cunoscut pentru politica externă pacifistă, în special pentru semnarea Acordului de la München (n. red.).

³ În urma semnării Acordului de la München, Daladier se aștepta să fie huiduit pentru că a cedat în fața lui Hitler, fără vreun avantaj semnificativ obținut în schimb. Însă la coborârea din avion, acesta a fost surprins să constate că este aclamat drept salvator al țării (n. red.).

Desigur, informațiile transmise de ei erau înregistrate, dar dictatorului nu-i mai păsa deloc de ele. În mod paradoxal, această lipsă de atenție nu a știrbit deloc ardoarea „celor cinci”. Burgess a devenit asistentul unui parlamentar și și-a construit un fel de sub-rețea personală, sprijinindu-se pe relațiile sale homosexuale. În așa măsură încât Beria a început să-i poreclească pe „cei cinci din Cambridge” „Homointern-ul meu”!

Spectacolul oferit de Stalin bând în sănătatea Führer-ului cu Joachim von Ribbentrop, ministrul german al afacerilor externe, în timpul semnării Tratatului germano-sovietic de neagresiune, la 23 august 1939, i-a bulversat pe agenții britanici. Totuși, ei au continuat să-și îndeplinească misiunea.

În timpul verii lui 1940, Burgess a reușit să-l angajeze pe Kim Philby la secția D a MI6. Acesta a fost însărcinat cu „instruirea politică a sabotorilor care urmau să fie trimiși în Europa”. Totuși, Moscova și-a păstrat suspiciunea față de el. Era mirată mai ales de informațiile conform cărora Marea Britanie nu urmărea să trimită sabotori în URSS.

Între timp, Philby a urcat rapid în ierarhie și a ajuns, patru ani mai târziu, într-un post-cheie: acela de responsabil al secției de supraveghere a activităților sovietice și a partidelor comuniste din întreaga lume. Ce ironie! Acest agent al lui Stalin, inteligent, fermecător, care vorbea cinci sau șase limbi, era însărcinat să supervizeze lupta britanicilor împotriva spionilor de la Kremlin!

La începutul lunii aprilie 1942, Moscova a efectuat o analiză exhaustivă a rapoartelor transmise cu un an în urmă de Philby. Concluziile au fost negative. Kremlinul refuza să accepte că serviciile speciale britanice, pe-atunci aproape integral

concentrate asupra efortului de război, acordau o importanță mai mică spionajului împotriva URSS.

Încă un paradox al istoriei: „cei cinci de la Cambridge”, care vor trece mai târziu drept cei mai mari agenți secreți ai Moscovei, nu mai beneficiau de nicio încredere, căci eșuaseră în a aduce dovida unei vaste conspirații împotriva Uniunii Sovietice. Complot evident imaginar, dar în care Stalin credea cu tărie...

În octombrie 1942, dictatorul roșu a scris ambasadei sale din Londra: „La Moscova avem cu toții impresia că Churchill urmărește înfrângerea URSS-ului pentru a putea cădea la înțelegere cu Germania lui Hitler în dezavantajul țării noastre”.

La 25 octombrie 1943, Moscova informa rezidența din Londra că nu mai era nicio îndoială că „cei cinci de la Cambridge” erau agenți dubli care lucrau pentru serviciile secrete britanice! Acești informatori nu serveau decât la manipularea Kremlinului.

Raportul lui Philby (conform căruia Marea Britanie nu era deloc angajată pe-atunci în operațiuni împotriva Uniunii Sovietice) fusese calificat de Moscova drept „manifestare evidentă de dezinformare”. Această teorie despre complot nu prea explica totuși de ce „cei cinci” reușeau să transmită atâtea informații prețioase...

Informațiile transmise de Cairncross despre dispozițiile aviației militare germane (Luftwaffe) au jucat un rol crucial în timpul bătăliei de la Kursk din 1943: datorită lor, bombardierele sovietice au recurs la atacuri preventive majore asupra aerodromurilor germane bine alese. Dar Moscova, mereu obsedată de ideea unei conspirații, ajunsese să-l considere pe agentul aflat la originea acestor informații valoroase drept un pion într-o operațiune de manipulare...

Beria a cerut deci rezidenței din Londra să pună pe picioare o nouă rețea de „agenți ilegali”, distinctă de „cei cinci de la Cambridge”, continuând să mențină legătura cu ei.

În aceste afaceri de spionaj, tragediile s-au transformat adesea în operă bufă și dramele s-au camuflat în operetă. Pentru a descoperi natura exactă a pretinsului complot britanic, Moscova a pus în execuție un plan rocambolesc: a trimis la Londra o echipă de opt oameni însărcinați să-i urmărească „minut de minut” pe „cei cinci de la Cambridge”, cu speranța că vor surprinde un contact cu ofițerii de recrutare britanici (care, să ne amintim, nu existau decât în imaginația delirantă a analiștilor sovietici).

Dar această desfășurare de forțe de supraveghere a fost un eșec usturător. Nu numai că acești observatori nu vorbeau engleză, dar erau îmbrăcați cu haine sovietice care îi făceau ținte ușor de reperat! Absurditatea acestei inițiative spune multe despre aspectele paranoice ale sistemului de informații al lui Stalin.

Va trebui să se aștepte până în anul 1944 pentru ca „cei cinci de la Cambridge” să fie oficial scoși de sub orice suspiciune de joc dublu în avantajul britanicilor. Moscova a informat rezidența din Londra că informațiile importante ale unor documente recente transmise de Philby erau în mare parte confirmate de „alte surse”¹.

Într-adevăr, rapoartele emise la începutul lui 1944, care se refereau la crearea, în cadrul SIS (MI6) a secției a IX-a însărcinate cu observarea activităților sovietice și comuniste,

¹ Din acel moment, legătura cu Philby trebuia menținută cu orice preț: „Transmiteți-i recunoștința noastră pentru munca sa. Dacă credeți că este posibil și potrivit, oferiți-i cu cel mai mare tact o primă de 100 de lire sterline sau un cadou de această valoare”. Această recunoștință tardivă a stârnit o reacție patetică din partea agentului străin: „În tot acest deceniu, a spus el, niciodată nu am fost atât de profund impresionat ca astăzi de acest cadou al Kremlinului. Niciodată n-am fost mai profund emoționat decât de mesajul vostru [de mulțumire]” (n. ed. fr.).

au fost deosebit de apreciate. La sfârșitul anului, Philby a fost numit responsabil al acestei celule care se lărgise. El filtra informațiile despre spionajul sovietic și subversiunea la scară internațională...

Stimulați de amabilitățile recente ale Kremlinului, agenții MacLean și Burgess au dat dovadă de și mai multă eficiență. În primăvara lui 1944, MacLean a obținut un post la ambasada din Washington. Munca lui a fost repede remarcată. Urmărea îndeaproape colaborarea anglo-americană privind construirea bombei atomice. Burgess devenise cu atât mai util în ochii Berlinului cu cât intrase în serviciul de presă al Foreign Office. Sub pretextul că se documentează pentru comunicate de presă, el umplea în mod regulat o servietă mare cu dosare secrete, pe care le ducea acasă... În această perioadă, „povestea celor cinci de la Cambridge” ajunsese la apogeu.

Dar victoria împotriva Germaniei naziste din 1945 a schimbat radical datele problemei: reputațiile și influențele se făceau și se desfăceau la Kremlin. Nimeni nu știa cu ce frecvență se reuneau instanțele superioare. Deciziile strategice în materie de spionaj erau luate în cerc restrâns, în mod informal, cu ocazia recepțiilor date de Stalin în casa lui de vacanță de la țară, la care doar acoliții săi cei mai influenți erau invitați. Atmosfera era apăsătoare; teama, palpabilă.

Dacă țarul roșu juca rolul gazdei amabile, un fleac era de-ajuns pentru a-l scoate din sărite. Dacă o femeie care servea la masă zăbovea mai mult ca să aranjeze tacâmurile el izbucnea: „Ce are de ne spionează?”

În fața sarcinii enorme a reconstrucției, dictatorul se gândea mai mult ca niciodată că trebuia să restaureze disciplina și autoritatea patriotică a regimului, punând accentul

pe superioritatea acestuia față de Occident. De altfel, Stalin aflase datorită lui Philby opiniile laconice pe care Churchill, prim-ministrul britanic, le exprimase în privat la adresa lui, în comparație cu Hitler: „Am ucis porcul care nu trebuia!”

Profund rănit, Stalin nu avea să ierte niciodată aceste „excese de limbaj”. Toate contactele sovieticilor cu Occidentul au fost interzise; teroarea creștea.

Totuși, „cei cinci de la Cambridge” își continuau misiunea secretă în beneficiul Uniunii Sovietice. În 1949, Donald MacLean, pe atunci în vârstă de 35 de ani, a fost numit consilier la Cairo, un pas obligatoriu înainte de a deveni ambasador: o etapă de neocolit a unei cariere strălucite, cu atât mai mult cu cât Egiptul – după cum am văzut – era unul dintre mandatele cele mai prestigioase ale diplomației.

În aceeași perioadă, la 8 octombrie, Kim Philby a fost pus într-un post de ofițer de legătură între serviciile secrete britanice și CIA. Ajunsese chiar în inima aparatului de informații occidental.

Totul părea să le reușească „celor cinci de la Cambridge”. Dar un nefericit concurs de împrejurări îi va duce la pierzanie.

Americanii și aliații lor consemnau în mod sistematic comunicațiile cifrate ale sovieticilor. Aceste telegrame nu au rămas timp îndelungat în arhive. În 1948, Meredith Gardner, un talentat cercetător american, a analizat sutele de mesaje înregistrate în timpul războiului¹. Munca lui a fost ușurată de fragmentele unei cărți cu cifrurile sovietice, pe care finlandezii puseseră mâna în iunie 1941².

¹ Acest program, devenit celebru, a primit numele de cod „Venona” (n. ed. fr.).

² Cifratorii Armatei Roșii aveau obligația de a distruge cărțile de coduri înainte de a fi luați prizonieri. Dar unul dintre ei a fost arestat de finlandezi chiar în momentul în care își ardea manualul. Au reușit să

Un mare pas a fost făcut când americanii și-au dat seama că ambasada sovietică de la Washington folosise în două rânduri, în 1942, aceleași grile de referință pentru a-și cripta mesajele.

Lațul începea să se strângă. La sfârșitul lui 1950, anchetatorii americani nu aveau mai mult de 35 de suspecti. În ianuarie 1951, nu mai erau decât patru, toți diplomați. Printre ei, Donald MacLean.

În acest context, Guy Burgess, încadrat și el la ambasadă, l-a regăsit pe Philby la Washington pe 4 aprilie. El s-a instalat „provizoriu” într-un apartament amenajat la mezaninul locuinței familiei Philby. Alcoolic, având pe deasupra o înclinație periculoasă spre droguri, Burgess era deosebit de instabil. Exasperate de năzbâtiile lui, autoritățile britanice au hotărât să-l cheme la Londra. Plecarea lui i-a făcut într-un fel un serviciu lui Philby care tocmai aflase că bănuielele CIA și ale FBI se concentraseră definitiv asupra lui Donald MacLean.

Fără să știe, Kim Philby tocmai declanșase mecanismul care avea să-i falimenteze cariera. Întors la Londra la începutul lunii mai, Burgess i-a povestit totul lui Blunt care, la rândul lui, l-a avertizat pe MacLean. Situația nu era încă disperată. Căci nu exista nicio dovadă palpabilă împotriva lui MacLean și americanii refuzau să fie dezvăluit public programul Venona și rezultatele sale.

Dacă MacLean nega și își susținea versiunea despre fapte, risca în cel mai rău caz să fie retras din funcția publică. Dar cunoscându-se bine, se îndoia de capacitatea lui de a suporta un interogatoriu. Prin urmare, Beria i-a aranjat fuga la

scoată cartea din flăcări înainte de a fi distrusă complet. Anumite nume figurau cu corespondentul lor cifrat. Finlandezii au păstrat această „comoră” până la sfârșitul războiului, apoi au transmis-o americanilor în 1944. Astfel exista o bază serioasă pentru decriptarea telegramelor (n. ed. fr.).

Moscova. Au profitat de ocazie ca să-l convingă pe Guy Burgess să-l însoțească.

Vineri, 25 mai 1951, la bordul unui Austin Healey alb, doi gentlemen eleganți, Burgess și MacLean, se imbarcau pe un feribot cu destinația Saint-Malo. Cei doi au ajuns la Rennes, apoi la Paris și Berna. Acolo, în seara zilei de duminică 27 mai, ofițerul serviciilor secrete sovietice i-a urcat într-un avion cu direcția Praga, de unde un aparat militar sovietic i-a transportat direct la Moscova.

Începea o nouă viață. Inițial, primirea a fost mai degrabă călduroasă. Șeful serviciilor secrete sovietice i-a primit personal, în toiul nopții, la el în birou. Guy Burgess a aflat de la el că drumul pe care pornise era fără întoarcere și că nu va revedea niciodată Anglia.

Beria hotărâse să-l scoată pe Burgess din circuit și considera că doi dintre agenții lui erau pe linie moartă. A fost o greșală căci, de fapt, „cei cinci de la Cambridge” fuseseră cu toții compromiși de această „repatriere”. Ieșirea din joc a lui Burgess, prietenul notoriu al lui Philby, i-a marcat soarta acestuia din urmă care a fost chemat la Londra și supus unui lung interogatoriu. Dar nimic nu dovedea că fusese amestecat în afacerea „diplomaților dispăruți”.

De fiecare dată când Philby se poticnea, interlocutorii săi britanici îi întindeau o mână de ajutor ca să se adune! Este evident faptul că, pentru a nu stârni un scandal care ar fi pus în pericol relațiile lor privilegiate cu americanii, serviciile Majestății Sale au preferat să-l acopere pe Philby, deși știau sigur că era un agent sovietic. Oficial scos basma curată, dar pus sub supraveghere strictă, acesta a fost totuși constrâns să-și dea demisia. Îndepărtat de sursele confidentiale, devenea mult mai puțin util lui Stalin...

O altă persoană asupra căreia fuga lui Burgess a avut consecințe a fost John Cairncross. Blunt „curățase” cu grijă apartamentul lui Burgess, dar câteva notițe scrise de mână au scăpat vigilenței lui. Aceste documente au făcut legătura cu Cairncross. Pentru a evita un nou scandal, autoritățile britanice au hotărât să-l concedieze. A părăsit Marea Britanie ca să se instaleze definitiv în sudul Franței.

Cuprins

Prefață	5
Cuvânt-înainte: „Agenții ilegali” ai secolului al XXI-lea.	9
Introducere: „Ce vești ai de la Philby?”	15
Partea I: „EPOCA DE AUR A AGENȚILOR ILEGALI”	21
În numele codurilor secrete	23
Rușii din Paris	25
„Euroasiaticii”	30
Londra-Paris	37
Misterele din Cairo	41
Marea Teroare	45
O lună la țară	49
Jocurile hazardului	52
Întâlnirea cu Beria	55
Cameleonii	59
Kolțov sau îngerul negru	66
„Între Hitler și Stalin, îl alegem pe Stalin”	76
Sorge, virtuozul „orchestrei roșii”	80
Partea a II-a: VÂRFUL SPIONAJULUI	85
Un recrutor de excepție	87
Philby and Co.	90
Gloria și decăderea „celor cinci”	93
Escală la Praga	104
Minaretele din Samarkand	111
Meandrele istoriei	116
Moscova merită o liturghie	123

Partea a III-a: VREMEA DEZERTORILOR	129
„Trădătorii”	131
Cazul Golițin	134
Un „pește” foarte mare	145
Spioni și diplomați	149
Deziluzia „vulpilor albastre”	154
Afacerea Farewell	160
Vânătoarea de dezertori	163
Saltul spre libertate	166
Partea a IV-a: APUSUL IMPERIULUI	177
„Paznicii templului”	179
Perestroika	186
Căderea Zidului	194
Răzbunarea KGB-ului	203
Vacanța lui Gorbaciov	209
Partea a V-a: PUTIN SAU ETERNA REÎNTOARCERE ...	217
Căderea Imperiului	219
Spionul cucerește Kremlinul	221
Epilog: „ Lupta continuă!”	224
Anexa 1: OHRANA	229
Anexa 2: AFACEREA NURIEV	239
Cronologie	241
Bibliografie	246